

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 25-07-26991

ניתן ביום 24 מאי 2026

המערערים

1. דב אהרונסון

2. אופירה רוזוליו אהרונסון

-

המשיב

המוסד לביטוח לאומי

בפני ממלא מקום הנשיא אילן איטח, השופט אילן סופר, השופט זורי ספיבק
נציג ציבור (עובדים) מר שמואל ויסמן, נציגת ציבור (מעסיקים) גב' שרון קיפר

המערערים – בעצמם
בשם המשיב – עו"ד אורנית פיכמן

פסק דין

השופט אילן סופר

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי תל אביב (השופטת ערמונית מעודד ונציג הציבור מר אברהם קמינסקי; ב"ל 23-11-32162) בגדרו נדחתה תביעת המערערים להכיר בהם כתושבי ישראל בתקופה שמיום 16.12.2012 ועד ליום 7.9.2021 (להלן – **התקופה שבמחלוקת**) לצורך חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה – 1995 (להלן – **החוק**).

רקע עובדתי

2. המערער, יליד שנת 1954, והמערערת, ילידת שנת 1949, הינם בני זוג, אזרחי ישראל. בשנת 2000, בעת שהיו תושבי ישראל, הקימו המערערים חברה ישראלית בשם "סיגל טק וונצ'רס 2000 בע"מ" (להלן – **סיגל טק**) בה עבדה המערערת כשכירה. בנוסף, שימשה המערערת כדירקטורית ומנהלת פיתוח עסקי בחברות ישראליות פרטיות וציבוריות. בשנת 2004 הקימו המערערים חברה נוספת בשם "קי סקן בע"מ" (להלן – **קי סקן ישראל**) אשר נוהלה על ידי המערער, מהנדס אלקטרוניקה במקצועו.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 26991-07-25

בשנת 2007, קי סקן ישראל פיתחה מוצר שעבר לשלב הייצור והשיווק בשיתוף משקיע מארה"ב. בעקבות זאת, בשנת 2008 עברו המערערים להתגורר ולעבוד בארה"ב. שם הקימו, בצירוף משקיעים נוספים, את חברת קי סקן האמריקאית, קי סקן אינק (להלן - **קי סקן ארה"ב**). המערערים החזיקו יחד ב-30% ממניותיה. המערערים הפסיקו את פעילותם בשתי החברות, קי סקן ישראל וקי סקן ארה"ב בשנת 2016 או בסמוך לכך.

3. בשנת 2017 רכשו המערערים סירת מפרש ויצאו לשייט ברחבי העולם עד לשנת 2019. מאז ועד לחודש ספטמבר 2021 התגוררו המערערים בסירתם בארה"ב עד למכירתה.

4. בהתאם להודעת המשיב (להלן – **המוסד**) מיום 10.1.2016 תביעת המערערת לקצבת זקנה (קצבת אזרח ותיק) אושרה החל מיום 1.3.2015. כעולה מהמסמכים שצרפו הצדדים, ביום 5.9.2018 הודיע המוסד למערערת כי אינה תושבת ישראל מיום 16.12.2012 ואילך. על החלטה זו לא הוגשה השגה. ביום 10.8.2021 הודיע המוסד למערערת כי תשלום קצבת אזרח ותיק הופסק מאחר שהיא אינה תושבת ובעקבות כך נוצר למערערת חוב בעקבות תשלום הקצבה בתקופה בה לא היתה תושבת. על החלטה זו לא הוגשה השגה או ערעור לבית הדין.

5. ביום 4.1.2017 הודיע המוסד למערער כי אינו תושב ישראל מיום 16.12.2012 ואילך. על החלטה זו הוגשה השגה אשר הטיפול בה הופסק בשל אסמכתאות חסרות.

6. בחודש ספטמבר 2021 חזרו המערערים לישראל ובקשתם למשרד העלייה והקליטה להכרה בהם כ"תושבים חוזרים" אושרה.

7. ביום 26.4.2022 הודיע המוסד למערער כי אינו תושב ישראל מיום 16.12.2012 ועד ליום 8.9.2021 וביום 09.02.22 נשלחה למערערת הודעה דומה.

8. נגד החלטות אלו הוגשו תביעות המערערים לבית הדין האזורי.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 25-07-26991

פסק דינו של בית הדין האזורי

9. בית הדין האזורי דחה את תביעת המערערים וקבע כי מרכז חייהם של המערערים בתקופה שבמחלוקת לא היה בישראל. בהיבט האובייקטיבי, נדחתה טענת המערערים לפיה הם עברו להתגורר בארה"ב לתקופה ארעית וזמנית בשל צרכי עבודתם בלבד. נקבע כי אין חולק כי המערערים שהו בחו"ל פרק זמן ניכר נוסף שלא לצרכי עבודה אלא לצורך טיול בסירת מפרש אותה רכשו. המערערים לא הציגו ראיות בדבר המועד המדויק של רכישת הסירה, מכירתה ופרק הזמן שבו נוצרה מניעות מוחלטת לשוב ארצה עקב מגיפת הקורונה. כמו כן נקבע כי לנוכח פרק הזמן המשמעותי שבו שהו המערערים מחוץ לישראל שלא לצרכי עבודה, לא ניתן לנתק את פרק הזמן של הטיול מפרק הזמן הכולל שבו שהו בחו"ל. מדובר בשהייה נוספת, ארוכה וממושכת בהמשך ישיר לשהייתם בחו"ל לצורכי עבודה, ולא ביציאה ארעית מהארץ לצרכי טיול. בהתאם לפסיקה, מגורים בחו"ל לתקופה ממושכת מסיבות אישיות שוללים את המעמד של תושבות בישראל.

10. עוד נקבע כי העובדה שהחל משנת 2017 היה בבעלותם נכס יקר ערך (סירת המפרש) בחו"ל, שעיקב את חזרתם, עומדת בניגוד לטענתם שלא רכשו נכסים בחו"ל. בהיבט הכלכלי נקבע, כי המערערת נדרשה להגיע פעמים ספורות בשנה לארץ ובחלק מהישיבות השתתפה "מרחוק". המערערת לא שבה לארץ בפרק הזמן שממועד סיום עבודתה בסוף שנת 2015 ועד למועד רכישת הסירה. עוד קבע בית הדין האזורי כי כל פעילות קי סקן ישראל בוצעה בארה"ב ובמקומות נוספים מחוץ לישראל ורק קבלת התשלום בוצעה בישראל, כאשר חלק מההכנסות הועברו כהשקעות לחברה בארה"ב. למרות שהמערערים מסרו הצהרות מס בישראל ובארה"ב ושילמו דמי ביטוח לאומי, התמורה מעבודתם התקבלה דרך "סיגל טק" והופקדה בחשבונות בישראל רק עד לשנת 2017. לאחר מכן, לא הועברו משכורות לבנק בישראל, והפעילות העסקית והאינטרס הכלכלי היו בחו"ל. כך שקבלת תמורה דרך חברה ישראלית בלבד, אינה מספקת להוכחת זיקה כלכלית ממשית. אין גם בעצם תשלום דמי הביטוח הלאומי כדי להעיד כשלעצמו על הזיקה הנדרשת לישראל.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 25-07-26991

11. ביחס לזמן שהייה בישראל נקבע כי המערערים שהו במרבית התקופה הנתבעת בחו"ל. המערער נכח 300 ימים בישראל בין השנים 2012-2021 ולא ביקר בישראל כלל בין השנים 2018-2020. המערערת נכחה בישראל פרקי זמן קצרים בין השנים 2012-2021. המערערים החזיקו בביטוחי בריאות בישראל ובארה"ב ולטענת המערער הוא עבר טיפול משמעותי בארה"ב.

12. ביחס להיבט הסובייקטיבי, נקבע כי המערערים לא הציגו ראיות המעידות על האופן שבו הם תפסו באותן שנים את מרכז חייהם, לרבות עדויות של בני משפחה, חברים וכיו"ב. זאת, על אף טענתם כי לא הייתה להם כוונה להשתקע בחו"ל. לבסוף נקבע, כי אין בעובדה שלמערערים דירה ומשפחה בישראל או זיקה כלכלית שבאה לידי ביטוי בתשלום שכרם באמצעות חברה שהוקמה בישראל, בתשלום דמי ביטוח ובהגשת דוחות למס הכנסה כדי להוביל למסקנה אחרת. מרכז חייהם של המערערים בתקופה הנתבעת היה מחוץ לישראל. מגוריהם של המערערים בארה"ב שהיו לצרכי עבודה ופנאי נשאו אופי של קבע ולא אופי של ארעיות.

13. על פסק דין זה של בית הדין האזורי הוגש הערעור שבפנינו.

טענות המערערים

14. המערערים טוענים כי בית הדין האזורי נהג באופן לא שוויוני: אפשר למוסד להוסיף מסמכים באיחור, ומנגד, זקף לחובת המערערים חוסר במסמכים שהמוסד כלל לא דרש; הוסיף מיוזמתו טענה חדשה ומנע מהם אפשרות להתייחס אליה. פסק הדין מבוסס על כך שהמערערים לא הגישו ראיות ביחס לדברים הבאים: רכישת הסירה ומכירתה, פרק הזמן בו נמנע מהם לשוב לארץ בשל מגיפת הקורונה, היקף הפעילות הכלכלית ומהות העבודה של המערערים בישראל, האופן שבו המערערים תפסו באותן שנים את מרכז חייהם, לרבות עדויות של בני משפחה חברים וכיו"ב. המערערים טוענים כי הציגו את הראיות שנדרשו להציג בהתאם להנחיות בית הדין האזורי בתום הדיון הראשון. כעת הם מצרפים לערעור את הראיות החסרות; בית הדין האזורי העלה טענה חדשה ביחס לנטל ההוכחה. טענה שלא נטענה על ידי המוסד ולמערערים לא ניתנה ההזדמנות להפריכה. נטל ההוכחה חל על המוסד, שכן

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 26991-07-25

הוא זה שביטל את תושבותם הקיימת. לטענתם, פסק הדין אינו מראה שהמוסד הוכיח באופן אקטיבי את טענותיו, אלא מסתמך על אי-הצגת ראיות מצד המערערים, אף שהמוסד לא דרש אותן במפורש.

15. נפלו פגמים מהותיים בהפעלת מבחן מירב זיקות. בית הדין האזורי דחה את תביעתם בנימוק לפיו שהותם בחו"ל הייתה בשל "סיבות אישיות" ולמעשה איחד שלוש תקופות שהות שונות בחו"ל במקום להתייחס לכל תקופה בנפרד כפי שקרה בפועל. זאת, בניגוד לסיבותיהן, כוונותיהן, מיקומן ואורכן השונה. התקופה הראשונה הייתה תקופת עבודתם בחו"ל בחברת הבת, קי סקן ארה"ב, של חברה ישראלית קי סקן ישראל שמטרתה מכירת מוצרי האחרונה. החברה הישראלית הייתה למעשה ההצדקה היחידה לקיומה של החברה האמריקאית. הסכמי העבודה של המערערים היו עם החברה הישראלית ולא עם החברה האמריקאית. לכן, אפיון תקופה זו כשהות "מסיבות אישיות" אינה נכונה משלא הייתה להם כל כוונה לעזוב את ישראל. התקופה השנייה הייתה תקופה בה מימשו חלום ילדות של שייט באוקיינוס בסירת מפרש ולא הייתה להם כל כוונה להעביר את מרכז חייהם לסירה כאשר יש להם בית בישראל. התקופה השלישית נבעה מהעיכוב בחזרתם ארצה בשל קושי במכירת הסירה. המערערים החלו בתהליך מכירת הסירה עוד בחודש פברואר 2019 ולא היו ממשיכים לארה"ב כדי למכור את הסירה אם היו מצליחים למכור אותה קודם לכן. בוודאי שלא ניתן להניח כי בתקופה זו של מכירת הסירה מרכז חייהם היה בארה"ב.

16. לטענת המערערים, איחוד מלאכותי זה של שלושת התקופות האמורות הוביל למסקנות שגויות בנוגע למרכז חייהם ולצבירת רכושם; פסיקת בית הדין, המאשרת את ביטול תושבותם, פוגעת בזכויותיהם על פי חוק יסוד: חופש העיסוק, במיוחד בתקופה שבין 2008 ל-2016 שבה שהו בארה"ב לצורך עבודה בחברה ישראלית. המוסד נקט שיהוי בהודעה על הפסקת תושבותם ובהשלכות הכספיות, ואף הטעה אותם באמצעות פעולות שגרמו להם להאמין שתושבותם לא בוטלה. מהראיות שהוגשו על ידי המוסד לאחר הגשת הסיכומים עולה כי המוסד לא ביטל את תושבותם של המערערים. שכן, במכתב ההתראה מיום 4.1.2017 נרשם שההתראה תהפוך לחלוטה אם לא יוגשו השגות וככל שיוגשו השגות הן תיבדקנה. רק לאחר

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 26991-07-25

מכן יקבל המוסד החלטה סופית. משהוגשו השגות היה על המוסד לדון בהן ולאחר מכן להודיע על החלטתו הסופית. כל שהמוסד הודיע הוא שהתיק נסגר.

17. המערערים הגישו בקשה לצירוף ראיות חדשות לערעור, צירפו את ראיותיהם לבקשה וטענו כי הנימוק העיקרי לדחיית טענותיהם בפסק הדין של בית הדין האזורי הוא היעדר ראיות ביחס לקיומה של זיקה לישראל. היעדר הראיות נבע מכך שבהתאם להחלטת בית הדין האזורי הם נדרשו להעביר רשימה ספציפית של מסמכים ולכן לא הגישו את כלל המסמכים שהיו בידיהם ועתה הם מבקשים להשלים את החסר הראייתי.

טענות המוסד

18. המוסד טוען כי פסק הדין של בית הדין האזורי ראוי להתאשר מטעמיו וכי טענות המערערים מופנות בעיקרן כנגד קביעות עובדתיות של בית הדין האזורי כמו גם קביעות בעניין מהימנות ומשקל. המערערים היו רשאים להגיש תגובה למסמכים שהוגשו מטעמו ולבקש להשלים טיעונים, אך בחרו שלא לעשות כן. ערכאת הערעור אינה המקום לתיקון בחירתם. המסמכים שהגיש המוסד לא השפיעו על קביעות פסק הדין. בית הדין רשאי להעלות כל נימוק משפטי מטעמו בהתאם לפסיקה ועל יסוד הראיות שהונחו בפניו.

19. בית הדין האזורי בחן כנדרש את "מבחן מירב הזיקות" וקבע כי הסממנים המעידים על כך שמרכז חייהם של המערערים היה מחוץ לישראל עולים באופן ניכר על הסממנים המצביעים על זיקה לישראל. שהות המערערים בחו"ל לא הייתה רק לשם עבודה אלא גם מסיבות אישיות. בית הדין קבע בדין שלא ניתן להפריד את התקופות אלא יש לבחון אותן כמקשה אחת. בהתאם לדו"ח ביקורת גבולות, בתקופה שבמחלוקת, המערער כמעט ולא ביקר בישראל. המערערת ביקרה לעיתים אולם שהתה במרבית הזמן בחו"ל. מדובר בשהות ארוכה המעידה על קשר רציף ועקבי עם ארה"ב וניתוק מהותי של זיקת התושבות לישראל.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 25-07-26991

20. לא הוכח כי העבודה בוצעה עבור חברה ישראלית. סיגל טק היא חברה משפחתית בבעלות המערערים ואין לה כל פעילות בישראל. בית הדין האזורי נדרש לעניין נטל ההוכחה, שצריך להיקבע על פי המצב עובר לתקופה הנתבעת. בהתאם לכך, בית הדין קבע כי עמדת המוסד לפיה המערערים אינם תושבים הוכחה כמסתברת יותר על פני גרסת המערערים. המערערים צירפו ראיות חדשות לבקשתם ללא פירוט מהות הראיה וללא קבלת אישור מוקדם מבית הדין, בניגוד לסדרי הדין הקבועים בתקנה 144 לתקנות סדר הדין האזרחי, תשע"ט-2018, ובניגוד לפסיקה.

21. ביחס לבקשת המערערים להוספת ראיות חדשות המוסד טוען, כי המערערים אינם רשאים להגיש ראיות חדשות בכלפעם ללא סיבה מוצדקת, שכן הדבר עלול להאריך את ההליך המשפטי ללא סדרי דין מוגדרים.

דיון והכרעה

22. לאחר שעיינו בפסק הדין האזורי, בכתבי הטענות ובחומר הראיות שהוצג בפני בית הדין האזורי, ולאחר ששקלנו את טענות הצדדים כפי שהובאו בעל פה ובכתב, מצאנו כי דין הערעור להידחות. בית הדין האזורי קבע בהתבסס על העדויות והראיות שהונחו בפניו, כי המערערים לא היו תושבי ישראל בתקופה הרלוונטית. קביעה זו מבוססת היטב בחומר הראיות שהיה בפני בית הדין האזורי ולא מצאנו הצדקה להתערב בה. הערעור מופנה בעיקרו כלפי קביעות עובדתיות ובאלה ערכאת הערעור אינה נוטה להתערב, אלא בנסיבות חריגות שאינן מתקיימות במקרה דנן. להלן יובאו נימוקינו.

תושבות - כללי

23. התנאי הבסיסי לקבלת זכויות סוציאליות מכוח החוק הוא מעמד התושבות בישראל הנותן ביטוי "לקשר שבין המבוטחים למדינה המבוסס בראש ובראשונה על זיקה טריטוריאלית, ולמחויבות המדינה לתושביה הקבועים ולסיפוק צרכיהם הסוציאליים" (עב"ל (ארצי) 19-04-34169 ברנע – המוסד לביטוח לאומי (9.3.2020) (להלן – ענין ברנע)). גישה זו מבטאת את האחריות שנוטלת המדינה בתחום הביטחון הסוציאלי על תושביה. כמו כן, יש בכך ביטוי לעקרון הסולידריות

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 26991-07-25

והערבות ההדדית שבין תושבי המדינה. זאת, בשים לב לתקציבו המוגבל של המוסד (להרחבה בעניין התכלית שבדרישה זו ראו: עב"ל (ארצי) 23260-09-10 לפידות – המוסד לביטוח לאומי (29.4.2013); עב"ל (ארצי) עטאללה – המוסד לביטוח לאומי (25.6.2018)).

24. סעיף 244(א) לחוק, מעגן את זכות המבוטח אשר הגיע לגיל הפרישה לקצבת אזרח ותיק. קצבת זו היא "הרובד הראשון והבסיסי של מערך הביטוח הפנסיוני במדינת ישראל" (עב"ל 386/99 דונייבסקי – המוסד לביטוח לאומי, (12.12.2002); להלן – ענין דונייבסקי)). תכליתה עולה בקנה אחד עם התכלית הסוציאלית שבחוק, והיא הבטחת הביטחון הסוציאלי של תושבי ישראל שהגיעו לגיל זקנה (בג"ץ 890/99 חלמיש נ' המוסד לביטוח לאומי (17.9.2000)). בפרק י"א לחוק שעניינו "ביטוח אזרחים ותיקים וביטוח שאירים" נקבעו התנאים לקבלת הקצבה.

סעיף 240(א) לחוק מגדיר מיהו "מבוטח" לצורך הזכאות לקבלת קצבת אזרח ותיק - "בכפוף להוראות סעיף קטן (ב), תושב ישראל שמלאו לו 18 שנים מבוטח לפי פרק זה, להוציא מי שביום שבו נעשה לראשונה תושב ישראל כבר הגיע לגיל הקבוע לגביו, בהתאם לחודש לידתו, בחלק ג' בלוח א'1, ולגבי אישה – אם ביום שבו נעשתה לראשונה תושבת ישראל כבר הגיעה לגיל הפרישה". הגדרה זו כוללת את אבן היסוד שהיא מעמד של תושבות בישראל. עם זאת, החוק אינו קובע מי יחשב לתושב לצרכי החוק.

25. לאור מטרות החוק בכלל ותכלית ביטוח אזרחים ותיקים בפרט, נקבע בפסיקה נרחבת כי המבחן העיקרי לתושבות הוא מבחן "מרכז החיים". מקום תושבותו של אדם, נבחן לפי "מירב הזיקות" שלו. מבחן זה כולל שני היבטים מרכזיים: היבט אובייקטיבי, המתייחס למיקום הפיזי של מרבית קשרי האדם, והיבט סובייקטיבי, הבוחן את כוונתו של האדם והיכן הוא רואה את מרכז חייו, בניגוד לשהות זמנית בלבד (ראו: דב"ע (ארצי) מה/04-73 סנוקה - המוסד לביטוח לאומי, פד"ע יז 79, 84 (1985); עב"ל (ארצי) 83/06 טייץ - המוסד לביטוח לאומי (2.6.2009); עב"ל (ארצי) 48134-10-12 המוסד לביטוח לאומי – מחרום (3.11.2014) (להלן - ענין מחרום)).

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 25-07-26991

26. הזיקות הנבחנות כוללות את כלל הנסיבות העובדתיות וביניהן ומבלי למצות: משך השהייה בישראל, קיום נכסים בארץ, מקום המגורים הפיזי, מיקום המשפחה ומקום לימודי הילדים. כמו כן נבדקים אופי המגורים, קשרים קהילתיים וחברתיים, מקום העיסוק וההשתכרות, אינטרסים כלכליים, פעילות בארגונים, הצהרות של האדם עצמו לגבי כוונותיו, ומטרת שהותו מחוץ לישראל. בחינה זו צריכה להתחשב בסגנונות חיים משתנים ובאופי המתעדכן של המושג "תושבות", תוך התייחסות לגילו של המבוטח (עניין ברנע).

27. דרישת התושבות הוגמשה בפסיקה העם השנים. אולם, דרישה זו הותרה על כנה את התנאי לפיו מרבית הנסיבות יצביעו על קיומה של זיקה יציבה מהותית וקבועה בין תובע גמלה לבין מדינת ישראל, ולא קשר פורמאלי גרידא עם ישראל (עב"ל (ארצי) 470/08 עאישה - המוסד לביטוח לאומי (8.5.2011)).

מן הכלל אל הפרט - הוספת ראיות חדשות בערעור

28. המערערים הגישו בקשה לצירוף ראיות חדשות בשלב הערעור ובמסגרתה צירפו ראיות. לטענתם, הנימוק המרכזי לדחיית טענותיהם בפסק דינו של בית הדין האזורי התבסס על היעדר ראיות מספקות לקיומה של זיקה לישראל בתקופות שהותם בחו"ל. היעדר ראיות אלו, כך לשיטתם, נבע מהחלטת בית הדין האזורי שחייבה אותם להגיש רשימה ספציפית בלבד של מסמכים. עקב כך, הם נמנעו מלהגיש את מלוא המסמכים שהיו ברשותם. על כן, המערערים מבקשים כעת להציג את אותן ראיות שהיו חסרות.

29. אין בידינו לקבל בקשה זו. כידוע ערכאת הערעור תתיר פתיחת פרשת ראיות לאחר מתן פסק דין של הערכאה הראשונה רק במקרים נדירים וחריגים. היתר כזה יינתן כאשר הראיה לא הייתה מצויה בידי בעל הדין והוא לא יכול היה לדעת אודותיה בשקידה סבירה. לחלופין, פתיחת פרשת הראיות תתאפשר אם בית הדין נוכח כי בעל הדין היה בלתי כשיר לנהל את עניינו באופן סביר (ע"ע (ארצי) 55212-01-21 שילו שילו עבודות עפר ופיתוח בע"מ - אבו צפיה (10.4.2022); ע"ע (ארצי) 18424-

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 25-07-26991

02-12 ניו ליין קוסמטיקס - מר עלימה (29.11.2015); ע"ע (ארצי) 304/09 העמותה לקידום הספורט הנשי – שיינפלד (16.2.2012) וההפניות שם).

30. הראיות להן טוענים המערערים אשר היו מיוצגים בהליך שהתנהל בבית הדין האזורי, היו מצויות בידיהם. לא היתה מניעה להציגן בכל שלב בהליך. למערערים עמדהגם האפשרות להגיש תגובה למסמכים שהוגשו מטעם המוסד ולבקש להשלים טיעונים ומסמכים מטעמם, אך הם בחרו שלא לעשות כן. משכך, לא מצאנו כי מדובר באחד מאותם מקרים חריגים ונדירים בהם יש לאפשר הצגת ראיות חדשות בשלב הערעור.

31. אשר לטענת המערערים לפיה בית הדין האזורי ביסס את פסק דינו על נימוקים שלא נטענו על ידי המוסד, לא מצאנו מקום לקבלה, שכן "בית המשפט רשאי לדון מיוזמתו במשמעות המשפטית הנגזרת מהמסכת העובדתית אשר נפרשה לפניו" (עס"ק (ארצי) 65708-08-21 סקובר בע"מ - הסתדרות העובדים הכללית החדשה (19.6.2022)). כלומר, בית הדין רשאי להעלות כל נימוק משפטי מטעמו בהתאם לפסיקה ועל יסוד הראיות שהונחו בפניו. זו בוודאי אינה סיבה מכוחה מוצדק לקבל ראיות חדשות בשלב הערעור.

32. למעלה מן הנדרש נציין כי המסמכים הרבים צורפו ללא תצהיר, אך צוין בתחילתו של כל אחד מהם הקשר שלו לטענות המערערים. המדובר בין השאר בהתכתבויות עם חברים המלמדות על קשר עם הארץ, קבלות על רכישת הסירה ומכירתה, חשבונות על עסקאות אקראיות שעשו החברות עם גורמים שונים ודפי חשבון הבנק של המערערים המלמדים על הפקדות כספים. גם אם היינו מקבלים את אותם מסמכים, לא היה בהם כדי לשנות את התמונה הכוללת לפיה מרכז חייהם של המערערים היה בארצות הברית, בין במסגרת עבודתם ובין בזמן השיט בסירה ולאחר מכן בזמן מכירתה.

נטל ההוכחה

33. המערערים טוענים כי נטל ההוכחה חל על המוסד, שכן הוא זה שביטל את תושבותם הקיימת. לטענתם, פסק הדין אינו מראה שהמוסד הוכיח באופן אקטיבי את

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 25-07-26991

טענותיו, אלא מסתמך על אי-הצגת ראיות מצד המערערים. אף שהמוסד לא דרש אותן במפורש.

34. טענות המערערים בדבר פגמים ביישום נטל ההוכחה נדחות. שכן, על פי ההלכה הפסוקה, נטל ההוכחה בשאלת תושבות לצורך קבלת גמלה מן המוסד לביטוח לאומי צריך להיקבע על פי המצב עובר לתקופה הנתבעת הרלבנטית. אם לפני התקופה הרלבנטית היה המערער תושב ישראל, הרי שחובת ההוכחה נוטל על כתפי המוסד. המוסד יצטרך להראות כי המערער העתיק את מרכז חייו אל מחוץ לתחומי מדינת ישראל בתקופה הרלבנטית. אולם, במקרה שבו לפני התקופה הרלבנטית לא היה המערער תושב ישראל, עליו יוטל נטל ההוכחה. עליו להראות כי שב להתגורר בתחומי מדינת ישראל בתקופה הרלבנטית. בכל מקרה, נטל ההוכחה נוטל על אותו צד הטוען לשינוי שחל במרכז חייו של מבקש הגמלה, עובר לתקופה הרלוונטית. זאת, בין שמקום המגורים מהווה את הזיקה עליה מבקשים לבסס את מרכז חייו של מבקש הגמלה בישראל, ובין שזיקה אחרת היא הקושרת את מבקש הגמלה לישראל (ענין **מחרום**)).

35. אמנם קודם לתקופה שבמחלוקת המערערים היו תושבי ישראל וחובת ההוכחה נוטלת על המוסד להראות שמרכז חייהם הועתק מחוץ לישראל. עם זאת, בית הדין בחן את עדויות המערערים וראיות נוספות שהונחו בפניו ובמאזן הכולל קבע כי התקבלה והוכחה גרסת המשיב כמסתברת יותר ולפיה המערערים אינם תושבי הארץ ולא מצאנו מקום להתערב בקביעה זו.

מבחן מירב זיקות

36. המערערים טוענים כי נפלו פגמים מהותיים בהפעלת מבחן מירב זיקות. לטענתם, בית הדין האזורי דחה את תביעתם בנימוק לפיו שהותם בחו"ל הייתה בשל "סיבות אישיות" ולמעשה איחד לאחת שלוש תקופות שהות שונות בחו"ל במקום להתייחס לכל תקופה בנפרד כפי שקרה בפועל, בניגוד לסיבותיהן, כוונותיהן, מיקומן ואורכן השונה. לא מצאנו מקום לקבל טענה זו. שכן, בית הדין האזורי בחן כנדרש את מבחן מירב הזיקות והתייחס לאינדיקציות השונות. נקבע כי הסממנים המעידים על כך שמרכז החיים של המערערים בתקופה שבמחלוקת היה מחוץ לישראל עולים באופן

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 25-07-26991

ניכר על הסממנים המצביעים על זיקה ישירה ומשמעותית מצדם לישראל באותה תקופה. מכל מקום, גם בהתייחס לכל תקופה נטענת בנפרד בית הדין האזורי יישם את מבחן מירב הזיקות כנדרש. למען הסר ספק, נתייחס לשלוש התקופות כסדרן כנטען על ידי המערערים.

37. התקופה הראשונה: עבודה בחו"ל (2008-2016) - המערערים טוענים כי שהותם בארה"ב בתקופה זו הייתה לצרכי עבודה. לטענת המערערים בערעור עבודתם הייתה בחברת קי סקן ארה"ב, שהיא חברת בת של החברה הישראלית קי סקן ישראל, שמטרתה מכירת מוצרי החברה הישראלית בארה"ב. לטענתם, החברה הישראלית הייתה למעשה ההצדקה היחידה לקיומה של החברה האמריקאית. הסכמי העבודה של המערערים הם עם החברה הישראלית ולא החברה האמריקאית. כך שאפיון תקופה זו לשהות "מסיבות אישיות" אינה נכונה משלא הייתה להם כל כוונה לעזוב את ישראל.

38. אמנם, אין בעבודה בחו"ל כדי ללמד בהכרח על פקיעת התושבות ויש לבחון בהקשר זה את מכלול הנסיבות. אולם כפי שעולה מטענות המערערים עצמם, שהותם של המערערים בארה"ב עד לשנת 2016 הייתה לצרכי עבודה בחברת קי סקן ארה"ב. אמנם מדובר בחברת בת של החברה הישראלית קי סקן ישראל, אולם לא הוכח כי העבודה בוצעה עבור החברה הישראלית שכן ההכנסות התקבלו בחו"ל והועברו מקי סקן ישראל כהשקעות לפיתוח חברת קי סקן ארה"ב.

גם ביחס לפעילות המערערים בחברת "סיגל טק", בית הדין האזורי מצא כי היא חברה משפחתית בבעלות המערערים אולם פעילותה לא התקיימה בישראל והיא שימשה להעברת כספים מארה"ב לישראל.

39. בית הדין האזורי בחן את עבודת המערער בתקופה שבמחלוקת ומעדותו עלה כי עיקר פעילותן של חברת קי סקן ישראל וקי סן ארה"ב אשר נוהלו על ידי המערער הייתה בארה"ב. הכספים שהתקבלו מפעילות חברת קי סקן ארה"ב התקבלו בחו"ל והועברו מקי סקן ישראל לחו"ל לצרכי השקעה. שכרו של המערער עבור עבודתו

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 26991-07-25

בחברת קי סקן ישראל הועבר אליו דרך חברת "סיגל טק" בה גם היה שכיר. כך שלמעשה רק קבלת התשלום בוצעה בישראל.

40. בית הדין האזורי בחן את עבודת המערערת בתקופה שבמחלוקת ועדויות המערערים יחד עם הראיות שהונחו בפניו ומהם עלה כי המערערת עבדה כשכירה עד סוף שנת 2015 בחברת "סיגל טק" הישראלית אשר נוסדה על ידי המערערת. בנוסף, שימשה כדירקטורית ומנהלת פיתוח עסקי בחברות ישראליות פרטיות וציבוריות. אולם מעדות המערערת עלה כי במסגרת עבודתה בחברת סיגל טק ובחברות הישראליות שבהן שימשה כדירקטורית היא נדרשה לשוב לישראל פעמים ספורות לישראל בשנה (כארבע פעמים בשנה), ובחלק מהשיבות השתתפה "מרחוק". בנוסף, המערערת לא פירטה בעדותה ולא הגישה ראיות שיש בהן ללמד על מהות עבודתה והיקף הפעילות הכלכלית בישראל. המערערת לא ידעה לפרט בעדותה או בראיותיה מהו סכום ההכנסות בחברת "סיגל טק" ומהו סכום ההכנסות שקיבלו מעבודתם בארה"ב. היא לא ידעה לפרט האם ההכנסות שהופקדו לחשבון הבנק בישראל היו בעבור עבודות שביצעה בישראל או בחו"ל. גם לאחר סיום עבודתה בסוף שנת 2015 לא שבה המערערת לישראל בשל המשך פעילות חברת קי סקן בארה"ב.

41. כפי שנקבע בפסיקה "הכלל שנקבע בחוק הוא, כי אזרח ישראל המתגורר מחוץ לגבולות מדינת ישראל והאזור לתקופה ממושכת, לצורך עבודתו הפרטית (ולא נשלח לתקופה קצובה כשליח על ידי גוף בישראל) או מסיבות אישיות, אינו נחשב כ'תושב ישראלי' (דב"ע (ארצי) נא/0-140 טהה – המוסד לביטוח לאומי, פד"ע כד 382, 384-385 (1992)).

בדומה, בעניין שלימוביץ (עב"ל (ארצי) 18308-12-17 מיכאל שלימוביץ – המוסד לביטוח לאומי (13.8.2018)) נקבע ביחס להיבט הסובייקטיבי אצל מבוטח שעבד במהלך תשע שנים באוקראינה במספר חברות שברובן לא ישראליות כי "מדובר בשעות ארוכה ומתמדת, ולא ארעית והמערער לא הוכיח כי בכל התקופה הזו עבד עבור חברה ישראלית כפי שבית הדין האזורי קבע".

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 25-07-26991

42. בענייננו, כלל ההכנסות של המערערים בשנים הרלוונטיות צמחו מעבודה בחו"ל. הכספים שהתקבלו בארץ חזרו כהשקעה לחברה בחו"ל ולא הוכח כי הייתה למערערים פעילות כלשהי בישראל במסגרת החברות שבבעלותם למעט קבלת הכספים. מגוריהם, עיקר זמנם ועבודתם היו בארה"ב במהלך שנים אלו, כך שבהתחשב שהעבודה בפועל בוצעה מחוץ לגבולות מדינת ישראל והפעילות העסקית והאינטרס הכלכלי היו אף הם בחו"ל, אין די בקבלת התמורה באמצעות חברה ישראלית על מנת להראות זיקה כלכלית ממשית.

43. התקופה השנייה: שייט באיים הקריביים (2017-2019) – המערערים טוענים כי לאחר הפסקת פעילותם העסקית בארה"ב, מימשו חלום ילדות של שייט באוקיינוס בסירת מפרש. לא הייתה להם כל כוונה להעביר את מרכז חייהם לסירה כאשר יש להם בית בישראל. בית הדין האזורי בחן את עדויות המערערים ומצא כי המערערים בחרו שלא לשוב ארצה לאחר תום פעילותם העסקית בארה"ב אלא רכשו סירה, נכס יקר ערך, והתגוררו בה לפרק זמן של יותר מארבע שנים. זאת, מבלי שהייתה להם כתובת קבועה, מבלי שהביאו ראיות על שמירת הזיקה בתקופה זו לישראל ומבלי שהביאו ראיות לכך שכוונתם הייתה לשוב לארץ בתום הטיול. מדובר בפרק זמן ניכר בו שהו המערערים בחו"ל מסיבות אישיות. המדובר בטיול, המצטרף לתקופה הקודמת של עבודה בארה"ב שניתקה את הזיקה לישראל.

44. בעניין דויד (עב"ל (ארצי) 273/03 דויד – המוסד לביטוח לאומי (27.6.2004)) נקבע כי בימינו גמלאים פנויים לטיולים ברחבי העולם, ולכן אין בעובדה שגמלאים אזרחי ישראל מטיילים בעולם לעיתים מזדמנות כדי להפקיע את מעמדם כתושבים. אולם שם מדובר היה במערערת שנסעה לתקופות של מספר חודשים לארה"ב ושמרה על קשר רציף עם ישראל בכל תקופות שהותה בארה"ב. שונים הם פני הדברים בענייננו, שכן, המערערים לא נסעו לטיול קצר או לתקופות קצרות אלא לטיול שארך כשנתיים. המערערים גם לא יצאו לטיול מהארץ אלא מהמקום בו כבר העתיקו אליו את מרכז חייהם. בנוסף, המערערים לא הוכיחו כי בתקופת הטיול שהחלה לאחר שהות ארוכה בארה"ב שמרו על קשר רציף עם ישראל.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 26991-07-25

45. התקופה השלישית: מכירת הסירה (2019-2021) – המערערים טוענים כי חל עיכוב בחזרתם ארצה בשל קושי בתהליך מכירת הסירה שהחל בחודש פברואר 2019 והם לא היו שבים לארה"ב כדי למכור את הסירה אם היו מצליחים למכור אותה קודם לכן. בית הדין האזורי ציין כי, המערערים לא הגישו ראיות כלשהן הנוגעות למועד רכישת הסירה, מכירתה ופרק הזמן שבו נוצרה מניעות מוחלטת לשוב ארצה עקב מגפת הקורונה. כאמור, המערערים ביקשו לצרף ראיות חדשות לערעורם ביחס למכירת הסירה, אולם מקומן של ראיות אלו היה בפני בית הדין האזורי משראיות אלו היו בידיהם. כמו כן, בהתחשב במשך הזמן בו שהו המערערים מחוץ לישראל, ספק אם ראיות בקשר לעיכוב במכירת הסירה שבא כסיום לתקופה זו, היו משנות את התמונה. שכן, אין באילוץ הנטען כדי להוות תחליף לזיקה משמעותית לארץ.

שאר הזיקות לישראל

46. אשר לזיקות הקיימות לישראל, לטענת המערערים קיומו של נכס בארץ וחשבון בנק בארץ מלמדים על קיומה של זיקה ממשית לישראל. עם זאת, כפי שנקבע בפסיקה, ככלל, בעלות על דירת מגורים בישראל וחשבון בנק בישראל אינם מלמדים כשלעצמם, לאור שאר הנתונים, על זיקה המעידה על תושבות (עב"ל (ארצי) - 27822-12-11 יחיאל – המוסד לביטוח לאומי, (20.1.2015); ענין דונייבסקי).

47. אף בהינתן החלוקה לתקופות שונות שבהן שהו בחו"ל, הרי שלנוכח פרק הזמן הכולל המשמעותי שבו שהו מחוץ לישראל לצרכי עבודה, לא ניתן לנתק את פרק הזמן שבו טיילו וניסו למכור את הסירה מפרק הזמן הכולל שבו שהו בחו"ל. מדובר בשהייה נוספת, ארוכה וממושכת, בהמשך ישיר לשהייתם בחו"ל, שיש בה כדי להצביע על כך שמרכז החיים שלהם באותן השנים היה מחוץ לישראל.

48. המערערים טענו לפגיעה בזכויותיהם לפי חוק יסוד חופש העיסוק. טענה זו נדחת. שכן, קביעת העדר התושבות נובעת ממבחן מרכז החיים, ולא מהטלת מגבלה על עיסוקם. שהותם הממושכת של המערערים מחוץ לישראל, שכללה תקופות עבודה ופנאי כאחד, הובילה למסקנה כי מרכז חייהם אינו בישראל. ואין בכך פגיעה בלתי מידתית בחופש העיסוק של המערערים שבחרו להעביר את מרכז חייהם מחוץ לישראל.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 25-07-26991

49. טענות המערערים בדבר שיהוי והטעיה בהתנהלות המוסד נדחות. ההחלטה בדבר מעמדו של המערער ניתנה למעשה כבר ביום 04.01.2017. המערער הגיש השגה למוסד, ולאחר שהתבקש להמציא אסמכתאות ביום 4.1.2017 ואלו לא הוגשו לאחר שליחת תזכורת בתאריכים: 23.4.2017, 10.8.2017 ו- 29.10.2017, הסתיים הטיפול בבקשתו. לפיכך, ההחלטה בעניינו הפכה חלוטה. ביחס למערערת, הודעה על ביטול תושבות נשלחה אליה כבר בחודש ספטמבר 2018 והיא בחרה שלא להשיג כנגד החלטה זו ולא הגישה תביעה לבית הדין. בנוסף, ביום 10.08.2021 נשלח למערערת מכתב כי תשלום קצבת אזרח ותיק הופסק מאחר שהיא אינה תושבת. גם על החלטה זו היא בחרה שלא לערער. המערערים לא התייחסו להחלטות המוסד בעניינם בין השנים 2017 ל-2021 ולא הסבירו מדוע לא הגישו השגות או תביעות כנגד החלטות אלו בשעתן, ויש לזקוף זאת לחובתם בהיותם מיוצגים. כך או כך, עניינם נבחן מחדש במסגרת הליך זה.

50. סוף דבר - הערעור נדחה. בנסיבות העניין, אין צו להוצאות בערעור.

ניתן היום, ח' סיוון תשפ"ו (24 מאי 2026), בהעדר הצדדים וישלח אליהם.

דורי ספינק,
שופט

אילן סופר,
שופט

אילן איטח,
מ"מ נשיא, אב"ד

גב' שרון קיפר,
נציגת ציבור (מעסיקים)

מר שמואל ויסמן,
נציג ציבור (עובדים)

